FORMINGSVEILEDER

ÅKREHAMN

Gater og byrom på Karmøy
Utarbeidet av Dronninga landskap i samarbeid med Karmøy kommune.

INNHOLD

INTRODUKSJON

Forord 3
Formål og bruk 4
Overordnet plan 5

1. HISTORISK UTVIKLING

Historiske Åkrehamn 7
Historiske kart og flyfoto 8–10

2. IDENTITET & DAGENS SITUASJON

Identitet: Den åpne vestkystbyen 12
Gaterom og gatestruktur 13
Akser og siktlinjer 14
Byrom 15
Sjøfront 16
Materialbruk 17
Vegetasjon 18–19
Møblering og utstyr 20
Belysning 21

3. KONSEPT

Grønt bybånd 23
Overordnet prinsippkart 24

4. FORMINGSVEILEDER

Gatebruksplan og parkering 26–27
Byrom – illustrasjoner 28–30
Materialbruk 31–32
Beplantning 33–36
Farger 37
Belysning 38
Utstyr og møblering 39–42

FORORD

Karmøy kommune har som del av arbeidet med kommuneplanens arealdel utarbeidet formingsveiledere for Kopervik, Åkrehamn og Skudeneshavn, som skal legge til rette for en helhetlig og stedstilpasset utvikling av byenes offentlige gater, plasser og parker.

Formingsveilederen for Åkrehamn er utarbeidet av Dronninga landskap på oppdrag fra Karmøy kommune. Arbeidet er utført i perioden august-november 2026.

Alle bilder og illustrasjoner er utarbeidet av Dronninga landskap, dersom ikke annet er oppgitt.

Oslo,

16. november 2026,

DRONNINGALANDSKAP

FORMÅL OG BRUK

Formålet med formingsveilederen er å sikre en helhetlig og gjenkjennelig utforming av byrommene, med løsninger som ivaretar og styrker byens identitet, funksjon og estetiske kvaliteter.

Veilederen bygger på Karmøy kommunes gatebruksplan, som legger føringer for gatenes overordnede funksjon og bruk. Formingsveilederen konkretiserer hvordan gatene og byrommene skal utformes gjennom prinsipper for gatesnitt, materialbruk, vegetasjon, møblering, belysning og universell utforming.

Formingsveilederen skal brukes som et styringsverktøy for kommunen og som grunnlag for videre planlegging, prosjektering og oppgradering av offentlige byrom. Prinsippene skal legges til grunn for videre arbeid, men tilpasses lokale forhold, funksjonelle behov og tekniske krav i det enkelte prosjekt.

PROSJEKTOMRÅDE ÅKREHAMN

TORG

HOVEDGATE: RÅDHUSVEGEN

ÅKRA SKOLE

TORG

BYPARKEN: ÅKRAPARKEN

IDRETT

1 HISTORISK UTVIKLING

HISTORISKE ÅKREHAMN

Åkrehamn vokste fram som et fiskevær på 1800- og 1900-tallet, med havna som sentrum for bosetting, næringsliv og ferdsel. Bebyggelsen utviklet seg gradvis langs sjøen, særlig på Øynå og Holmen, med småskala bebyggelse og gateløp tilpasset terrenget og havnas funksjoner. Utbygging av moloer og havneanlegg styrket Åkrehamns rolle som fiskerihavn (Stedsanalyse Åkrehamn, 2011).

Etter hvert fikk hovedveien gjennom Åkrehamn økende betydning for handel, transport og sentrumsutvikling. Da sildefisket avtok rundt 1960, ble utviklingen i større grad orientert mot veien og områdene innenfor havna. Ny bebyggelse og økt biltrafikk bidro til en mer spredt og bilorientert sentrumsstruktur.

Denne utviklingen preger fortsatt Åkrehamn, med et eldre, småskala kystmiljø rundt havna og en nyere, åpen sentrumsstruktur langs hovedveien. Byen har vokst fram uten én samlet byplan, noe som gjenspeiles i et sammensatt gatenett og varierende byromskvaliteter. Kontrasten mellom det historiske havnemiljøet og det nyere sentrum er et viktig utgangspunkt for videre utvikling av byens gater og byrom (Stedsanalyse Åkrehamn, 2011).

Flyfoto av Åkrehamn, 1950. Bebyggelsen er konsentrert rundt havna, mens områdene innover land er lite utbygd. Foto: Tidsmaskinen.no (1950).

Kaien i Åkrehamn, 1939. Havna var et viktig knutepunkt for fiske, handel og ferdsel. Foto: Tidsmaskinen.no (1939).

1864

Åkrehamn er et lite kystsamfunn der bosettingen er knyttet til fiske og sjørettet virksomhet. Bebyggelsen ligger spredt langs havna, Øynå og Holmen, med enkle ferdselsårer som forbinder bebyggelsen med sjøen og områdene innenfor. Havna er det naturlige tyngdepunktet, og stedet har ennå ikke utviklet et tydelig sentrum eller sammenhengende gatenett.

Kilde: Kartverket, Museumskart 217-38, 1864.

1964

Åkrehamn har vokst betydelig, med tettere bebyggelse rundt havna og økende utbygging langs hovedveien. Nye boligområder og veiforbindelser brer seg innover land. Etter sildefiskets tilbakegang forskyves tyngdepunktet gradvis fra havna mot hovedveien, der handel og biltrafikk får stadig større betydning. Byen utvikler en mer langstrakt sentrumsstruktur.

Kilde: Norge i bilder, flyfoto 1964.

2026

Åkrehamn har utviklet seg til en utstrakt og åpen by med boligområder, handel og sentrumsfunksjoner langs et stadig mer omfattende veinett. Hovedveien utgjør den sentrale aksen gjennom byen, mens det historiske havnemiljøet ligger som en egen, småskala struktur mot sjøen. Den gradvise og bilorienterte utbyggingen har gitt et fragmentert sentrum med varierende gate- og byromskvaliteter og svake forbindelser mellom sentrum og havna.

Kilde: Norge i bilder, flyfoto 2026.

2 IDENTITET & DAGENS SITUASJON

IDENTITET

DEN ÅPNE VESTKYSTBYEN

Åkrehamn er formet av det åpne vestkystlandskapet, med storhavet, vindutsatte sletter, beitemark og sandstrender. Den værharde kysten og de vide horisontene gir byen en tydelig landskapsidentitet.

Byens historiske utvikling har skapt to tyngdepunkter: det småskala fiskerimiljøet ved havna og det nyere, bilorienterte handelssentrumet langs hovedveien. Denne todelingen preger dagens gate- og byromsstruktur.

Åkrehamns identitet ligger i møtet mellom kystlandskapet, havnemiljøet og handelsbyen. Dette bør videreføres gjennom robuste materialer, vindsterk kystvegetasjon, skjermede oppholdssteder og tydelige, grønne forbindelser mellom sentrum og sjøen.

Den delte byen: "moderne" lengre unna sjøen, tilrettelagt for biler.

Hav, strand og slettelandskap.

Den delte byen: historisk fiskerby nærmere sjøen.

GATEROM & GATESTRUKTUR

Åkrehamn har en sammensatt og relativt spredt sentrumsstruktur, der viktige målpunkt som handel, torg, park og sjøfront ligger med avstand mellom seg. Rådhusvegen utgjør en sentral forbindelse gjennom byen og binder flere av sentrumsfunksjonene sammen. Gata har et bredt og stedvis tydelig definert gaterom, men store deler av arealet er disponert til kjøring, parkering og adkomst til butikker. Dette gir utydelige soner for gående og syklende, og svekker opplevelsen av gata som et sammenhengende byrom.

Mot sjøen endrer gatestrukturen karakter, med smalere gateløp og mindre bebyggelse som gir et mer intimt preg. Kontrasten mellom de brede sentrumsgatene og den eldre, sjønære bebyggelsen er et særtrekk ved Åkrehamn.

Svakhet: brede gaterom domineres av kjøre- og parkeringsarealer, med lite plass avsatt til opphold og grønt.

Svakhet: store, sammenhengende asfaltflater og lite vegetasjon gir gatene et grått og bilpreget uttrykk.

Kvalitet: Rådhusvegen danner en tydelig, rettlinjet akse gjennom sentrum, med potensial som en samlende forbindelse.

AKSER & SIKTLINJER

Åkrehamns spredte sentrumsstruktur gjør tydelige akser og forbindelser særlig viktige. Rådhusvegen utgjør en sentral hovedakse gjennom byen, mens mindre gateløp forbinder sentrum med den eldre, sjønære bebyggelsen. Langs Øyavegen åpner gatestrukturen seg mot sjøen og danner et naturlig endepunkt ved det sjønære torget. Overgangen mellom de smalere gatene og det åpne byrommet gir en tydelig romlig kvalitet.

Flere sentrale plasser, blant annet torget med de fargerike bodene langs fylkesvei 547, ligger langs viktige forbindelser, men fremstår i dag som enkeltstående byrom uten sammenheng med resten av byen. Aksene har potensial til å styrke sammenhengen mellom sentrum, torgene og sjøfronten.

Kvalitet: Gateløpet mot torget ved Øyavegen danner en tydelig akse som åpner seg mot sjøen og et lyst, åpent byrom.

Kvalitet: Rådhusvegen danner en tydelig hovedakse gjennom Åkrehamn og binder sammen sentrale funksjoner i byen.

BYROM

Åkrehamn har flere sentrale byrom, men disse ligger spredt og mangler tydelige forbindelser seg imellom. Torget ved fylkesveien er en sentral plass, men preges av asfaltdekke og midlertidig møblering. Ved biblioteket og MIX-kiosken langs Rådhusvegen finnes oppholdsarealer med potensial for å danne et mer sammenhengende byrom.

Langs Øyavegen og den gamle kaia ligger sjønære plasser med gode solforhold, åpen utsikt og nærhet til havnemiljøet. Her er kontakten med sjøen en tydelig kvalitet og en viktig del av Åkrehamns identitet. Samlet har byen flere attraktive enkeltsteder, men forbindelsene og helheten mellom dem er svak.

Svakhet: torget ved fylkesveien preges av asfalt og enkel, midlertidig møblering, og mangler et helhetlig uttrykk med varige kvaliteter.

Kvalitet: det åpne, solrike byrommet langs Øyavegen har direkte kontakt med sjøen, vid utsikt og tilrettelagte sitteplasser.

Svakhet: oppholdsarealene ved biblioteket og MIX-kiosken fremstår som separate og lite utnyttede, til tross for sin sentrale beliggenhet.

SJØFRONT

Åkrehamns historiske tilknytning til fiskeri og sjøfart er fortsatt tydelig langs havna og den eldre, sjønære bebyggelsen. Dagens sentrumskjerne ligger tilbaketrukket fra sjøen, og forbindelsene mellom handelsområdene og sjøfronten er stedvis lite fremtredende.

Ved Øyavegen og Boktavegen åpner bystrukturen seg mot havna, med vide siktlinjer, gode solforhold og nærhet til vannet. Her gir samspillet mellom den eldre bebyggelsen, kaiene og sjøen en tydelig stedsidentitet. De sjønære byrommene er sterke og viktige kvaliteter som bør knyttes tettere til resten av sentrum gjennom tydeligere forbindelser.

Kvalitet: Torget ved Øyavegen har åpen sjøkontakt i flere retninger, med lange siktlinjer mot havna og kystlandskapet.

Kvalitet: Utsikten over havna fra byrommet ved Øyavegen gir nærhet til sjøen og synliggjør Åkrehamns maritime identitet.

MATERIALBRUK

Materialbruken i Åkrehamn er sammensatt, med varierende kvalitet og liten grad av helhet mellom gater og byrom. Asfalt dominerer kjørebaner, parkeringsarealer og flere sentrale plasser, mens betongstein er brukt i deler av gangarealene. Samtidig finnes flere gode eksempler på naturstein, blant annet dekker av små- og storgatestein, kantstein og terrengmurer.

Natursteinen tilfører stedlige kvaliteter gjennom robusthet, varighet og tilknytning til kystlandskapet. Den eksisterende bruken gir et godt utgangspunkt for en mer helhetlig materialpalett som kan styrke Åkrehamns særpreg.

Svakhet: Blanding av asfalt, betongstein og naturstein gir et fragmentert uttrykk med varierende materialkvalitet.

Kvalitet: Natursteinsdekker og kantavgrensninger tilfører varighet, materialkvalitet og en tydelig sammenheng med stedets kystkarakter.

Kvalitet: Terrengmurer av naturstein gir solide og presise overganger mellom ulike terrengnivåer.

VEGETASJON: GATETRÆR

Åkrehamn har relativt få gatetrær, og vegetasjonen er i liten grad sammenhengende langs sentrums viktigste forbindelser. Langs Rådhusvegen står etablerte søyleosp som danner en tydelig grønn rytme i gaterommet. Ved fylkesveien finnes rekker av asaltrær som bidrar til å myke opp det ellers trafikkpregede miljøet.

Trærne er verdifulle innslag i et sentrum som er preget av mange minerale, harde flater og et værutsatt kystklima. Den eksisterende vegetasjonen viser potensialet for en tydeligere grønn struktur, der robuste, klimatilpassede arter kan bidra til å binde sammen sentrums gater og byrom.

Svakhet: Tydelig mangel på grønnstruktur. Grått inntil fasade fremfor vegetasjon.

Kvalitet: Asaltrær langs fylkesveien tilfører grønt til det trafikkpregede gaterommet og bidrar til en mer variert gateprofil.

Kvalitet: Nyplantede søyleosper langs Rådhusvegen gir gata en tydelig grønn rytme og vertikal struktur.

VEGETASJON: BYPARKEN

Åkraparken er Åkrehamns viktigste sammenhengende grøntområde i sentrum og en sentral kvalitet for byen. Parken fremstår som variert og mangslungen - den rommer både åpne gressflater, frodig vegetasjon, vannmiljø, lekearealer og steder for opphold. Variasjonen mellom åpne og skjermede rom gir mulighet for ulike aktiviteter og opplevelser.

Parken ligger noe adskilt fra flere av sentrums øvrige målpunkt. Utenfor parken er grønnstrukturen mer oppstykket, med enkelte mindre grønne lommer, blant annet ved kulturhuset. Parken og de mindre grøntarealene utgjør et verdifullt utgangspunkt for å styrke sammenhengen mellom byens grønne steder.

Kvalitet: Vannelementer og frodig vegetasjon gir Åkraparken et variert, grønt miljø med attraktive steder for opphold.

Kvalitet: Den lille grønne lommen utenfor kulturhuset tilfører vegetasjon og sittemuligheter i det ellers minerale sentrum. Dette området kan utvikles til noe mer

Kvalitet: Åpne gressflater og turstier gir rom for rekreasjon, uformell aktivitet og opphold i parken.

MØBLERING & UTSTYR

Møbleringen i Åkrehamn varierer i utforming og kvalitet mellom de ulike byrommene. Det finnes både enkle piknikbord og mer permanente benker, med ulik grad av tilpasning til omgivelsene. Flere av benkene har likevel et gjennomgående materialuttrykk med understell av ulakkert metall og sitteflater i tre.

Denne materialkombinasjonen gir et nøkternt og robust preg som passer det værutsatte kystmiljøet. Samtidig gjør variasjonen i møbeltyper og plassering at utstyret i liten grad fremstår som del av en samlet byromsidentitet.

Svakhet: Ulike møbeltyper og varierende materialkvalitet gir det sjønære byrommet langs Øyavegen et lite helhetlig uttrykk.

Kvalitet: Benker med understell i metall og sitteflater i tre går igjen i Åkraparken og gir en viss sammenheng i møbleringen, til tross for variasjoner i utforming.

BELYSNING

Belysningen i Åkrehamn består av ulike armaturtyper og masteutforminger, med begrenset sammenheng mellom gater og byrom. Lyssettingen fremstår i hovedsak som funksjonsorientert, med vekt på belysning av kjøre- og ferdselsarealer.

Variasjonen i armaturer gir et sammensatt uttrykk og bidrar i liten grad til en tydelig identitet i sentrum. En mer helhetlig belysning kan styrke sammenhengen mellom byrommene og fremheve viktige forbindelser, oppholdssteder og sjøfronten.

Lysarmatur langs Rådhusvegen vil gi mye lys til gata og parkeringsplassene.

Veglysarmatur ved Åkra skole tilfører lite kvalitet til byen, dette gjelder både dag- og kveldstid.

Lysmasten på det sjønære torget er godt innpasset i det historiske miljet

Lysstolpe i Åkraparken er på ca 4 m og fremstår som godt innpasset i parken.

3 KONSEPT

GRØNN RYGGRAD

Åkrehamns spredte sentrum bindes sammen av et grønt nettverk av gater og møteplasser, fra fylkesveien til den historiske havna. Rådhusvegen kan fungere som byens hovedgate.

Utformingen følger en gradient fra det nyere, urbane sentrum til den eldre, intime bebyggelsen ved sjøen. Grønne gater og møteplasser, en helhetlig materialbruk og gjennomgående møblering gir byen en tydelig identitet, samtidig som hvert byrom tilpasses sin beliggenhet og karakter.

OVERORDNEDE PRINSIPPER

- Grønne forbindelser skal bidra til å binde sammen Åkraparken, torgene og havna. Gatetrær, plantefelt og grønne møteplasser skaper sammenheng, bryter opp store asfaltflater og gir rom for opphold og overvannshåndtering.
- Fra by til sjø: Utformingen følger en gradient fra det nyere sentrum til den historiske havna. Store trær, frodige plantefelt og et urbant uttrykk går gradvis over til lavere vegetasjon, naturmaterialer og en mer dempet utforming mot sjøen. Gjennomgående detaljer sikrer helhet og stedlig særpreg.

OVERORDNET PRINSIPPKART

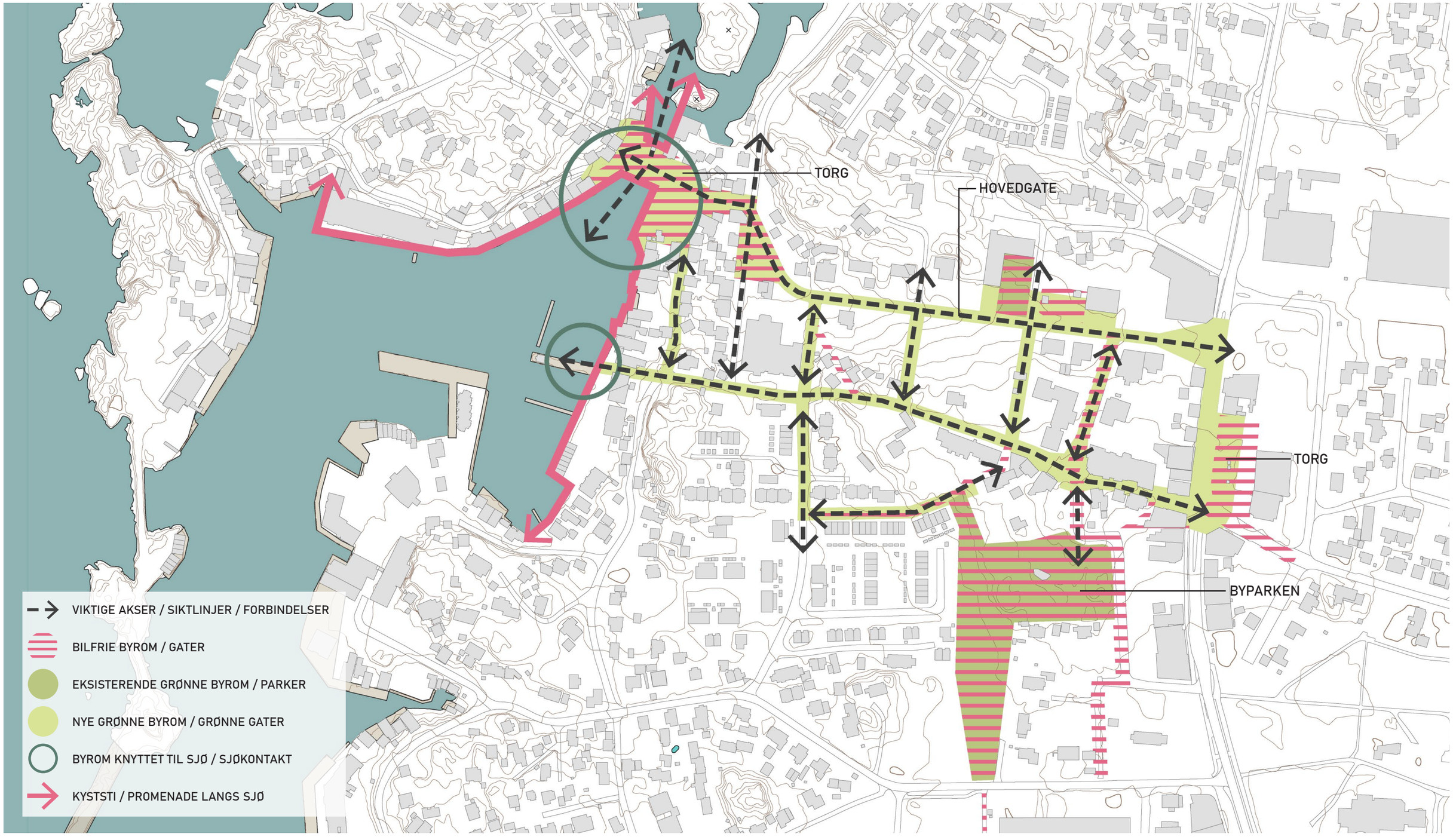

4 FORMINGSVEILEDER

GATEBRUKSPLAN

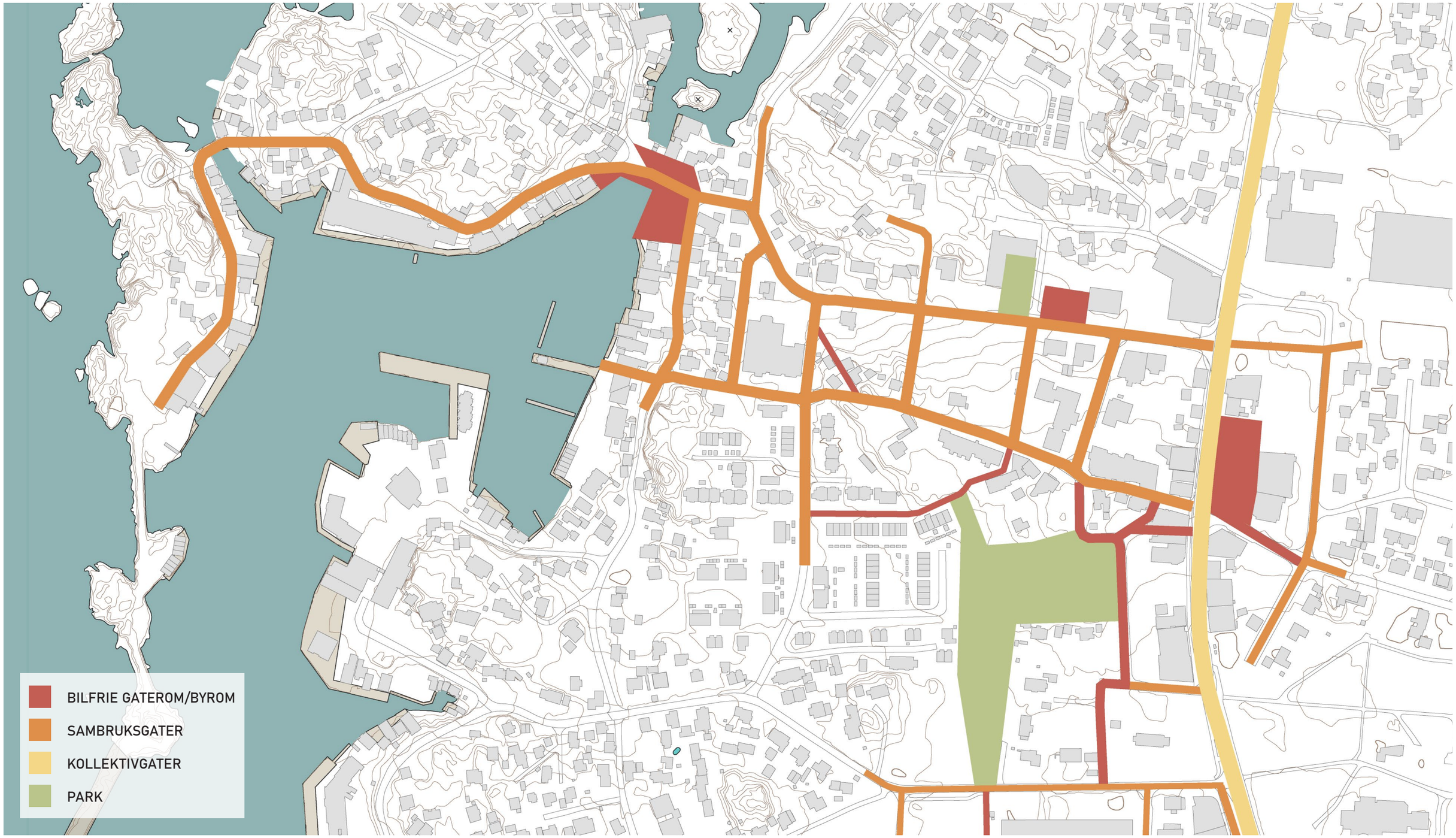

Gatebruksplan utarbeidet av Karmøy kommune.

GATEPARKERING

Store, asfalterte parkeringsarealer på sentrale tomter i Åkrehamn bør gradvis reduseres til fordel for grønne byrom og attraktive oppholdssteder. Nødvendig parkering bør i større grad samles og løses gjennom gateparkering der dette er hensiktsmessig, samt i parkeringshus og parkeringskjellere.

Gateparkering etableres som langsgående parkeringslommer langs kjørebanen, gjerne i tilknytning til gatens grøntsoner. Parkeringsrekkene skal brytes opp av plantefelt med gatetrær og lav vegetasjon, som skaper en grønn rytme og reduserer bilenes dominans i gatebildet.

Parkeringsplassene skal avgrenses med naturstein fremfor malt oppmerking. Eksisterende oppmerking med to rader smågatestein i den eldre delen av sentrum er en stedlig kvalitet som skal videreføres. Slik integreres nødvendig parkering i gatens helhetlige utforming, samtidig som sentrale arealer frigjøres til grønt, opphold og byliv.

Gateparkering i Skien ved Landmannstorget.

BYROM: TORG OG PLASSER

Åkrehamns torg og plasser skal utvikles som attraktive møteplasser med høy kvalitet, der nærheten til sjøen og byens maritime identitet fremheves. Det værutsatte kystklimaet stiller særlige krav til utformingen. Vegetasjon, levegger og gjennomtenkt møblering skal skape lune oppholdssoner med gode solforhold, samtidig som viktige siktlinjer mot sjøen bevares.

Tre byrom peker seg særlig ut: Torget ved Øyavegen og havna, med direkte sjøkontakt og gode utsiktsforhold, et mulig nytt torg i overgangen mellom sentrumsgatene og havna, og torget med de fargerike bodene langs fylkesvei 547. Plassene skal utvikles med ulike kvaliteter og funksjoner, men bindes sammen gjennom helhetlig materialbruk, vegetasjon og møblering.

Langbrygga i Arendal, prosjektert av Dronninga landskap. Et solrikt, sjønært byrom med gode oppholdsmuligheter, høy materialkvalitet og åpen utsikt mot havna.

BYROMSSKISSER

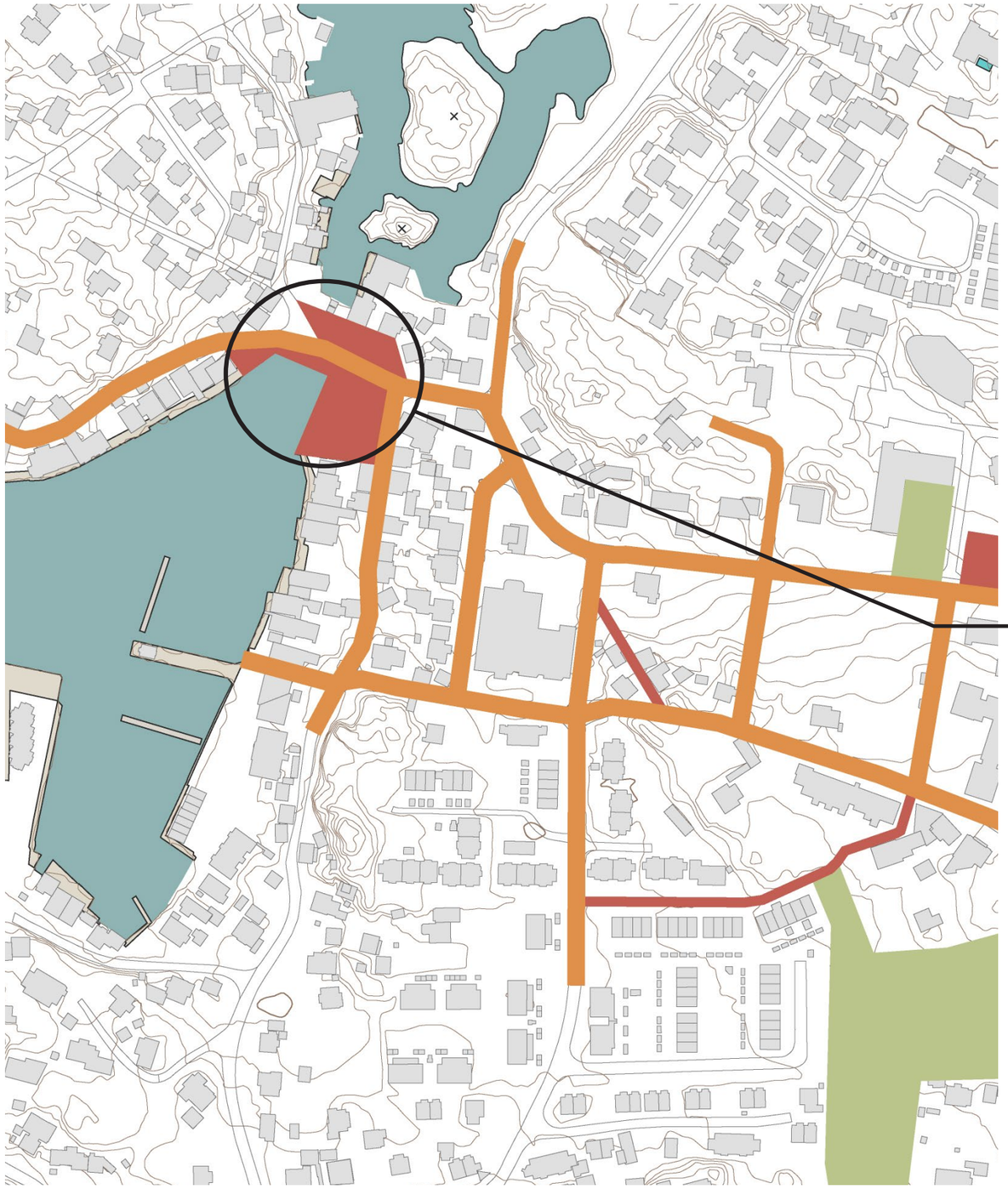

Planskissene og perspektivene illustrerer mulige prinsipper for fremtidig utvikling av byrommene. Illustrasjonene er konseptuelle og viser ikke vedtatte eller ferdig prosjekterte løsninger.

HAVNA

Enkel planskisse som viser et mulig prinsipp for utvikling av havneområdet. Gateløpet kan strammes opp med tydelige kjørearealer og fortau som gir bedre forhold for gående. Eksisterende opphøyde plantefelt kan videreføres og suppleres med gatetrær og frodig vegetasjon. Benker kan orienteres mot sjøen og skape attraktive oppholdssteder med utsikt over havna.

Enkel planskisse av mulig løsning.

BYROM - HAVNA

Perspektivet illustrerer hvordan det sjønære byrommet kan utvikles til en grønn og innbydende møteplass med tydeligere gangarealer og bedre tilrettelegging for opphold. Opphøyde plantefelt med trær og lav vegetasjon kan gi romdannelse og skjerming mot vind, samtidig som åpne siktlinjer ivaretar kontakten med sjøen. Benker langs plantefeltene kan invitere til opphold med utsikt over havna og det historiske kystmiljøet.

Eksisterende situasjon.

Illustrasjon av mulig fremtidig Rådhusvegen

MATERIALBRUK

Åkrehamns gater og byrom skal ha en helhetlig og robust materialpalett med høy kvalitet og lang levetid. Eksisterende natursteinskvaliteter videreføres og kombineres med moderne materialer som betong, for å skape et stedstilpasset og samtidig tidsriktig uttrykk. Naturstein og betong kan brukes i dekker, kanter, trapper og murer, med materialvalg tilpasset byrommenes karakter og funksjon.

Materialbruken skal være konsekvent, med presise overganger og gjennomarbeidede detaljer. Materialene skal kombineres med vegetasjon og integrerte overvannsløsninger, slik at harde flater brytes opp og byrommene får en grønnere karakter. Robuste materialer som tåler det værutsatte kystklimaet, skal sikre varige kvaliteter og en tydelig identitet i sentrum.

DEKKER

Dekker i Åkrehamn skal ha høy kvalitet og bidra til et helhetlig uttrykk på tvers av gater, torg og plasser. Naturstein og betongdekker kan benyttes hver for seg eller i kombinasjon, med et begrenset utvalg av formater og fargetoner som skaper sammenheng.

Naturstein tilfører varighet og materialkarakter, mens plass-støpte betongdekker gir mulighet for større, jevne flater med et moderne og presist uttrykk. Materialene skal tilpasses bruken, med gode gangkomfort, sklisikkerhet og universell utforming. Asfalt kan videreføres i kjøreearealer, med tydelige overganger til gang- og oppholdsarealer.

Overgangene mellom ulike dekker skal være tydelige og gjennomarbeidede. Naturstein og betong kan kombineres med kantstein, renner og detaljer som gir gater og byrom et ryddig, helhetlig uttrykk.

Betongdekke på Bluesplassen i Notodden, prosjektert av Dronninga landskap, gir byrommet et robust, moderne og helhetlig uttrykk.

KANTER & TERRENGMURER

Kanter og terrengmurer skal ha et robust og presist uttrykk som skaper tydelige overganger mellom dekker, plantefelt og ulike nivåer i gater og byrom. Brede platekantstein i lokal eller regional naturstein, alternativt betong av høy kvalitet, bør være gjennomgående elementer. Slanke stålkanter kan benyttes som et diskret supplement mellom plantefelt og faste dekker.

Eksisterende natursteinsmurer er en viktig kvalitet i Åkrehamn og bør videreføres. Nye terrengmurer utføres i naturstein, med varierende steinstørrelser og presise avslutninger, eller i betong som et moderne supplement. Murene skal tilpasses terrenget og funksjonen kan benyttes til å ta opp høydeforskjeller, avgrense plantefelt og danne integrerte sittekanter. Stålkant som kantelement kan også vurderes.

Materialbruk og detaljering skal være helhetlig, med vekt på varighet, gode overganger og tilpasning til byrommenes karakter.

Eksisterende natursteinsmur i Åkrehamn, med et solid og ryddig uttrykk. En stedlig kvalitet som går igjen flere steder i sentrum, og som bør videreføres.

Kant eller mur av støpt betong , eksempel fra Bluesplassen i Notodden.

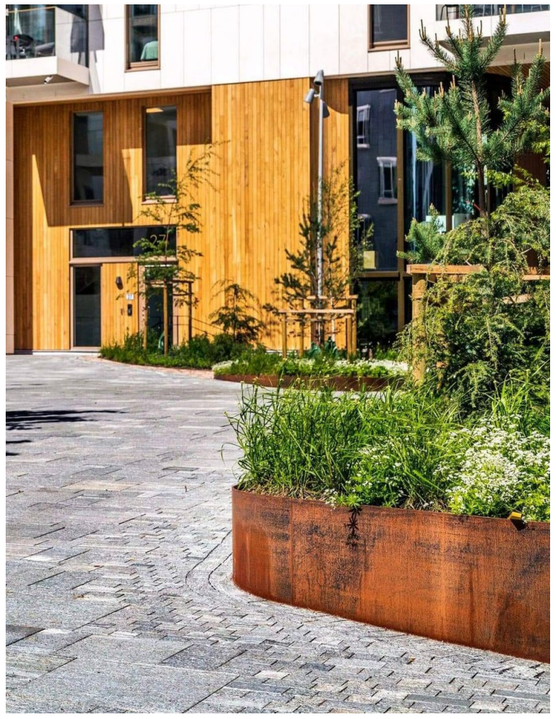

Slanke stålkanter gir presis avgrensning av plantefelt. Foto: Beer Sten.

BEPLANTNINGSPRINSIPPER

Åkrehamns oppstykkede sentrumsstruktur gjør det vanskelig å orientere seg mellom byens ulike målpunkt. Vegetasjonen skal derfor være et viktig sammenbindende element som skaper tydeligere retninger, styrker forbindelsene og gir sentrum en mer helhetlig identitet.

Vegetasjonen skal være tilpasset Åkrehamns kystklima, med arter som tåler sterk vind, mye nedbør og kald, saltholdig luft fra havet. Planteutvalget skal også tilpasses urbane vekstforhold, med hensyn til tørkeperioder, veisalting og belastninger fra trafikk og vinterdrift. På lune steder kan det benyttes mer blomstrende og hagepreget vegetasjon, mens vind- og salttolerante arter prioriteres i utsatte områder. Plantefeltene skal ha variasjon i blomstring, bladverk og årstidsuttrykk, og bidra med mat og leveområder til pollinerende insekter. Planter med lokal stedstilhørighet bør også vurderes.

Beplantningen skal ta utgangspunkt i det enkelte stedets karakter og vekstforhold, med variasjon i arter, høyder og uttrykk. Det er de grønne forbindelsene, ikke et enhetlig planteutvalg, som skal skape sammenheng i sentrum. Vegetasjonen skal variere fra frodige, urbane plantefelt til lavere, vindsterk vegetasjon mot sjøen. Trær og busker skal bidra til romdannelse, le for vind og attraktive oppholdssteder, samtidig som viktige siktlinjer ivaretas.

Rådhusvegen kan, som den viktigste ferdselsåren i sentrum, utvikles som byens grønne ryggrad, med gatetrær og romslige plantefelt som danner en tydelig forbindelse mellom Åkraparken, sentrum og havna. Herfra skal grønne gater, torg og møteplasser danne et sammenhengende nettverk som gjør byen lettere å orientere seg i og mer attraktiv å bevege seg gjennom. Variasjon i plantearter skal bidra til biologisk mangfold og en robust grønnstruktur over tid.

Åkraparken er en viktig del av Åkrehamns eksisterende grønnstruktur. Gjennom nye grønne forbindelser kan parken få en tydeligere rolle som del av et sammenhengende grønt nettverk i sentrum.

BY- & GATETRÆR

Gatetrær skal være et bærende element i Åkrehamns grønne nettverk. Langs Rådhusvegen skal trær og store, sammenhengende plantefelt danne en tydelig grønn hovedakse. Trær skal også brukes langs viktige gangforbindelser og på torg og plasser, der de bidrar med romdannelse, skjerming mot trafikk og vind, bedre lokalklima og gode oppholdskvaliteter.

Det skal velges arter som er tilpasset det vindutsatte kystklimaet og egnet for urbane vekstforhold. Det kan tas utgangspunkt i robuste arter som allerede trives i området, blant annet rogn, asal, lønn, pil og søyleosp. Artsvalget skal varieres etter lokale forhold, tilgjengelig plass og ønsket romlig virkning. Trærnes fullvoksne størrelse, kroneform og plassering skal ivareta frisikt, fremkommelighet og viktige siktlinjer.

Trærne skal sikres gode vekstvilkår med tilstrekkelig jordvolum og mulighet til å utvikle robuste rotsystemer, samt god tilgang på vann, luft og næring. Der det er mulig, bør trær etableres i grupper som gir gjensidig vindbeskyttelse.

Der det er plass, skal trærne stå i åpne plantefelt sammen med bunndekkende stauder og busker. Sammenhengende plantefelt og rotsoner skal prioriteres der forholdene tillater det. I trange situasjoner kan tregruberister benyttes, forutsatt at det etableres tilstrekkelig rotvolum under dekket.

Gatetrær i tydelige rekker skaper en grønn, sammenhengende gateakse. Den regelmessige beplantningen gir gaterommet struktur og et helhetlig, urbant uttrykk. Referanse fra Ålgård torg.

BUSKER, KLATREPLANTER & LAV BEPLANTNING

Beplantningen skal gjenspeile Åkrehamns åpne og værutsatte kystlandskap, med inspirasjon fra strender, sanddyner og vindblåste sletter. Robuste prydgress, stauder og lave busker med et naturlig strand- og kystpreg skal gi assosiasjoner til det omkringliggende landskapet. Artene skal tåle sterk vind, saltpåvirkning og perioder med tørke, og gi variasjon i høyde, tekstur og årstidsuttrykk.

Vegetasjonen skal samles i romslige plantefelt som skaper sammenhengende grønne flater. På åpne torg og langs sjøfronten skal lave, bølgende plantefelt understreke det åpne kystlandskapet og bevare utsikten mot sjøen. Tettere buskvegetasjon kan benyttes til å skape le og lune oppholdssoner. Klatreplanter kan tilføre frodighet der det er begrenset plass på bakken.

Det naturlige, kystpregede vegetasjonsuttrykket skal kombineres med tydelige avgrensninger og en ryddig, bymessig struktur. Plantefeltene skal ha en variert og stedstilpasset artssammensetning, med vekt på lang blomstringssesong, årstidsvariasjon og arter som fremmer biologisk mangfold. Det skal sikres gode vekstvilkår med tilstrekkelig jordvolum, god jordkvalitet og tilgang på vann. Beplantningen skal være robust og tilpasset forventet bruk og skjøtsel.

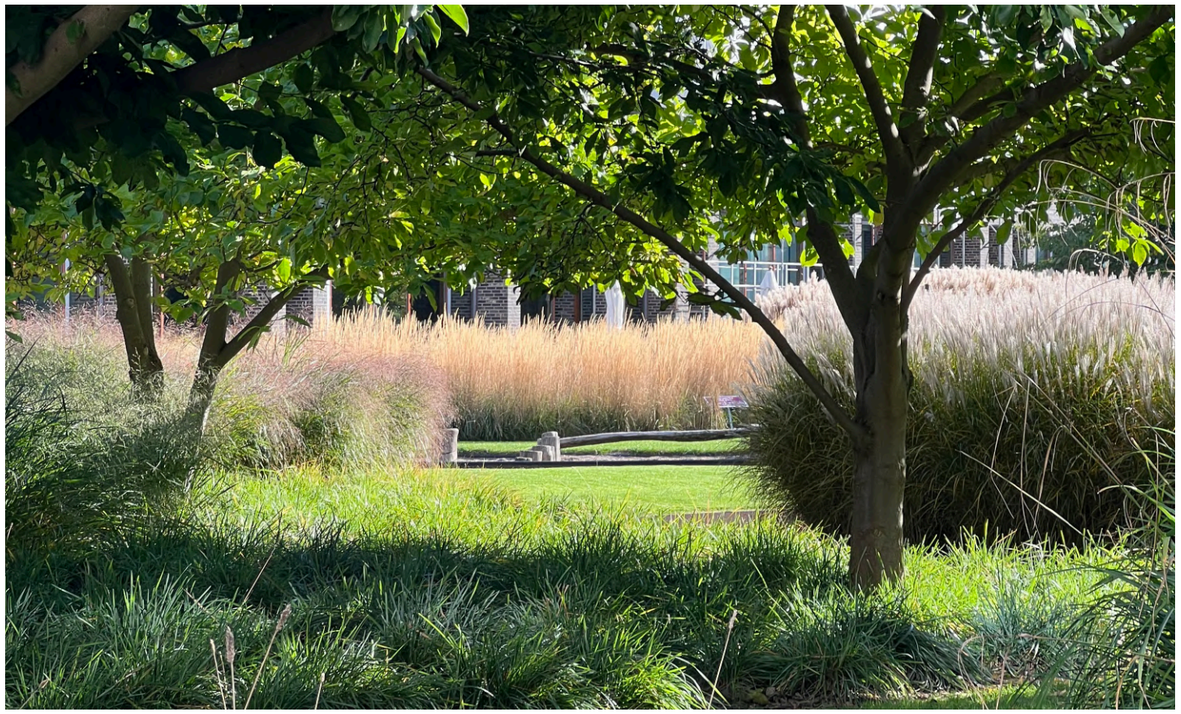

Gressbeplantning med et naturlig, bølgende uttrykk som gir assosiasjoner til det åpne kystlandskapet.

Kystinspirert beplantning med robuste gress og stauder som gir assosiasjoner til strand- og kystlandskapet. Referanse fra Larvik, prosjektert av Dronninga landskap.

OVERVANNSPRINSIPPER

Åkrehamns relativt åpne sentrumsstruktur og slakt fallende terreng mot sjøen gir gode muligheter for å utnytte overvann som en synlig og aktiv del av byrommene. Langs Rådhusvegen og andre forbindelser mot havna bør det vurderes åpne vannløp, regnbed og fordrøyende plantefelt som følger terrenget og synliggjør vannets vei mot sjøen.

Overvannshåndteringen skal kombinere teknisk funksjon med opplevelseskvaliteter. Åpne vannløp kan bidra til å skape liv og attraktive oppholdssoner, samtidig som de understreker retningen mot havna og bidrar til å binde det langstrakte sentrumsområdet sammen. Regnbed og grønne fordrøyningsarealer kan tilføre frodighet og variasjon til gater og byrom.

Løsningene skal tilpasses lokale grunnforhold, nedbørsmengder og behov for trygg ferdsel, med vekt på robusthet og god funksjon gjennom hele året. Beplantning i regnbed og fordrøyende plantefelt skal tåle vekslende forhold med både mye vann og tørke, og bidra til en variert og robust grønnstruktur.

Ålgård sentrum, Dronninga landskap: Åpen overvannshåndtering integrert i gate- og byromsutformingen, der vannet blir et synlig og attraktivt element.

Åpent vannløp tilfører lek og opplevelseskvaliteter til byrommet og viser hvordan overvann kan brukes som en ressurs.

FARGER

Det skal benyttes en gjennomgående fargepalett for møblering og utstyr i Åkrehamns gater og byrom. Fargebruken skal skape helhet og sammenheng i sentrum, understreke Åkrehamns karakter som kystby og harmonere med bebyggelse, naturstein og vegetasjon.

En dempet korallrød farge (RAL 3016) skal være gjennomgående på lakkerte metallflater i offentlige miljøer, herunder lysmaster og lysarmaturer, avfallsbeholdere, sykkelstativer, skilt, rekkverk, håndløpere og understell på benker. Fargevalget bygger videre på fargepaletten foreslått av Grindaker i formingsveilederen for Åkraparken. Den varme, dempede korallrøde fargen har samtidig referanser til tradisjonelle røde sjøhus og Åkrehamns maritime historie. Konsekvent bruk av samme farge og overflatebehandling skal skape en gjenkjennelig identitet og visuell sammenheng mellom sentrum og Åkraparken.

Naturmaterialer som tre og stein skal beholde sine naturlige fargetoner. Eventuelle avvik fra den gjennomgående fargepaletten skal være begrunnet i stedets karakter eller eksisterende utstyr som skal videreføres.

KORALLRØD

RAL 3016

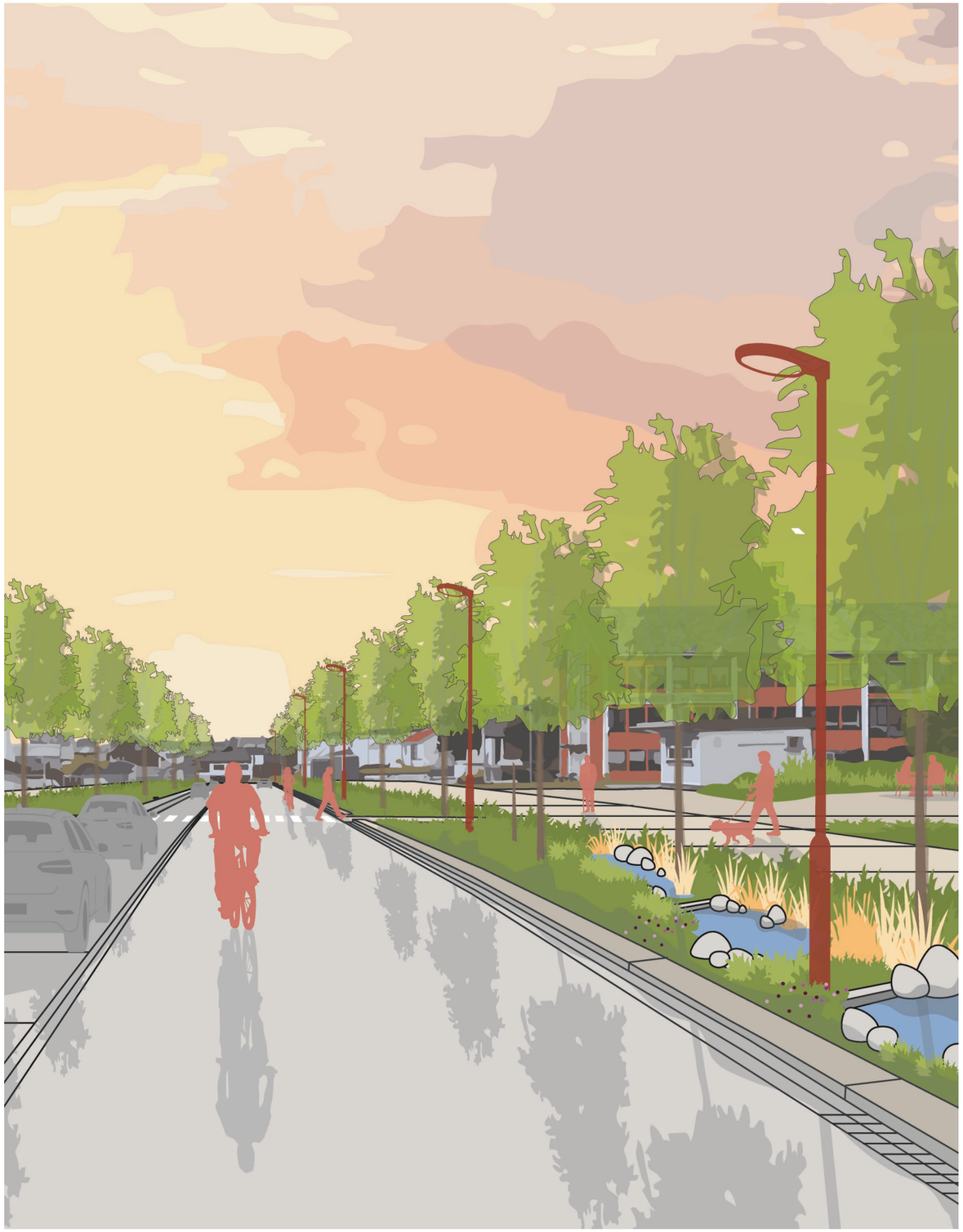

Utsnitt fra perspektivillustrasjon som viser lysarmaturer i den gjennomgående rødfargen.

BELYSNING

Belysningen skal bidra til trygge, oversiktlige og attraktive gater og byrom, og styrke sentrums identitet også etter mørkets frembrudd. En helhetlig lyssetting skal skape sammenheng mellom gater, torg og plasser, samtidig som lysnivå og armaturer tilpasses stedenes funksjon og karakter. Belysningen skal gi en varm og behagelig atmosfære, fremheve viktige forbindelser og oppholdssteder og bidra til god orientering og universell utforming.

Lyset skal fordeles jevnt og målrettet, uten blending eller unødvendige kontraster. Armaturene skal være avskjermet og rette lyset mot ferdsels- og oppholdsarealer. Varmhvitt lys med fargetemperatur på normalt 2500–3000 K skal benyttes i sentrum. Lysforurensning skal begrenses, særlig langs sjøfronten og i grøntområder, av hensyn til naturmiljø, dyreliv og opplevelsen av nattemørket. Energieffektive lyskilder og styringssystemer med mulighet for nattdimming og behovsstyring skal redusere energibruken uten å svekke trygghet og tilgjengelighet.

Belysningsutstyret skal ha en helhetlig utforming med gjennomgående material- og fargebruk. Mastehøyde, dimensjoner og plassering skal tilpasses gaterommenes skala og sikre god fremkommelighet. I mindre gater og byrom bør lavere master benyttes for å understreke menneskelig skala, mens større veier krever høyere og mer funksjonsrettet belysning. Fundamenter og tekniske installasjoner skal integreres diskret i omgivelsene.

I Åkrehamn skal belysningen ha et moderne, enkelt og robust uttrykk tilpasset Åkrehamns værutsatte kystmiljø. Langs større veier benyttes slanke metallmaster på ca. 6 meter med diskrete, avrundede armaturhoder. I sentrumsgater, parker og byrom benyttes lavere master på ca. 4 meter med kompakte, sylinderformede eller avrundede armaturer som gir et tydelig, urbant preg, som for eksempel Capsule av Louis Poulsen. Langs gangforbindelser og særlig ved sjøfronten benyttes lave pullerter på ca. 1 meter, med avskjermet lys som ivaretar ferdsel og opphold uten å hindre utsikten mot sjøen, for eksepel Bysted av Louis Poulsen. Armaturer og master skal ha en helhetlig fargesetting og bestandig overflatebehandling.

Vei- og gatebelysning skal ha et enkelt formspråk med rene linjer og avrundede former, som Icon for vei og Capsule for gate. Foto: Louis Poulsen.

Pullerter skal ha et robust, tidløst uttrykk med enkel, sylindrisk form, som for eksempel Bysted. Foto: Louis Poulsen.

BENKER & SITTEMØBLER

Benkene skal ha et enkelt, moderne og tidløst uttrykk som harmonerer med Åkrehamns maritime identitet. Materialer og overflatebehandling skal tåle det værutsatte kystklimaet og kreve lite vedlikehold.

Det foreslås benker med rene linjer, avrundede former og en slank konstruksjon i lakkert stål. Benkene skal ha en dempet rødfarge, eller en tilsvarende frisk og avstemt farge. Fargen skal tilføre liv til byrommene og skape en gjenkjennelig kontrast til de øvrige, mer nøytrale materialene. En gjennomgående benkefamilie skal bidra til sammenheng mellom sentrumets gater, torg og plasser.

Benkene kan variere i lengde og utførelse etter plassering og behov. Benker med rygg- og armlener skal sikre god sittekomfort og universell utforming, mens benker uten rygglene gir fleksibel bruk og mulighet for å sitte vendt i flere retninger. Det kan også etableres integrerte sitteplasser på murer og kanter, gjerne med sitteflater av tre.

Stol plassert mellom gatetrærne gir mulighet for hvile i den bratte bakken i Kongens gate , Skien.

Benker og benkebord med gjennomgående materialbruk skaper fleksible møteplasser for sosialt opphold. Foto: Vestre.

SYKKELPARKERING OG AVFALL

Sykkelstativer og avfallsbeholdere skal ha et helhetlig formspråk som harmonerer med øvrig møblering. Robuste materialer og gjennomgående sølvgrå metalloverflater kan danne en felles base, mens enkelte elementer kan skille seg ut med lekne former og friske farger. Særlig sykkelstativer kan tilføre byrommene et mer særegent og identitetsskapende uttrykk.

Sykkelparkering skal plasseres lett tilgjengelig ved viktige målpunkt, uten å hindre ferdsel. Avfallsbeholdere skal integreres naturlig i gater og byrom, med god tilgjengelighet for bruk og drift. Utstyret skal tåle det værutsatte kystklimaet og ha høy kvalitet og lang levetid.

Sykkelstativ med spennende formspråk og friske farger som tilfører bybildet både funksjon og estetisk kvalitet. Foto: Vestre.

Avfallsbeholder med et enkelt, robust uttrykk og metalloverflate som harmonerer med øvrig møblering. Foto: Vestre.

HÅNDLØPER & REKKVERK

Håndløpere og rekkverk skal sikre trygg ferdsel ved trapper, ramper, kaikanter og øvrige nivåforskjeller. Håndløpere skal være sammenhengende og gripevennlige, med gode avslutninger og høyder tilpasset universell utforming. Rekkverk skal gi nødvendig fallsikring uten å hindre fremkommelighet eller viktige siktlinjer og utsyn mot sjøen.

Håndløpere og rekkverk skal ha et enkelt, moderne og robust formspråk med slanke, runde stålprofiler, avrundede hjørner og presise innfestinger. Utformingen skal gi et lett og åpent uttrykk, særlig langs sjøfronten, og integreres naturlig i trapper, ramper og terrengmurer. Metalloverflatene kan utføres i børstet rustfritt stål med naturlig metallfarge, eller lakkeres i Åkrehamns gjennomgående korallrøde farge (RAL 3016).

Håndløpere og rekkverk i metall med en frisk og tydelig farge tilfører byrommet et lekent uttrykk og fungerer som et karakteristisk designelement.

SKILT

Tydelig skilting er særlig viktig i Åkrehamn, der viktige målpunkt og attraksjoner ligger spredt, og forbindelsene mellom dem ikke alltid er intuitive. Veivisningsskilt skal synliggjøre steder, aktiviteter og opplevelser, og gjøre det enklere å orientere seg mellom sentrum, Åkraparken, torgene og havna. Ved å angi gangtid kan skiltene også vise at avstandene er kortere enn de oppleves, og oppmuntre til å utforske byen til fots.

Skiltene skal ha et helhetlig og lett gjenkjennelig formspråk, med tydelig grafikk og gjerne friske farger som tilfører byrommene et lekent uttrykk. Aluminium kan være et aktuelt materiale med tilknytning til Karmøys industrihistorie. Gjennomgående utforming og strategisk plassering ved viktige forbindelser og knutepunkter skal bidra til å binde sentrum bedre sammen.

Rødt veivisningsskilt i Darling Harbour, Sydney, med et enkelt formspråk og en frisk farge som gir et lekent og tydelig innslag i byrommet.

KILDEHENVISNING

- Karmøy kommune. (2008). Kulturminneplan for Karmøy kommune 2008–2012. https://www.karmoy.kommune.no/_f/p-1/i90a1ba48-cc30-42fb-bffa-5e7ab896aff0/kulturminneplan-temaplan-2008-2012.pdf
- Stedsanalyse Åkrehamn. (2011). https://akrehamn-vekst.no/utforsk-vestsia/rapporter-og-prosjekter/

FOTO:

- Beer Sten. (u.å.). Dronninglunden [Fotografi]. https://www.beersten.no/prosjekter/dronninglunden
- Louis Poulsen. (2026). Produktbilder av belysningsarmaturer [Fotografier tilsendt av leverandør].
- SG Armaturen. (u.å.). Place [Produktfotografi]. https://www.sg-as.com/no/no/produkter/utendoers-belysning/stolpearmaturer/place
- Tidsmaskinen.no. (1939). Kaien i Åkrehamn [Fotografi]. https://tidsmaskinen.no/
- Tidsmaskinen.no. (1950). Flyfoto av Åkrehamn [Fotografi]. https://tidsmaskinen.no/
- Vestre. (u.å.). Bildegalleri [Fotografier]. https://vestre.com/no/

KART:

- Norge i bilder. (1964). Kopervik [Historisk flyfoto]. https://www.norgeibilder.no/
- Norge i bilder. (2026). Kopervik [Flyfoto]. https://www.norgeibilder.no/
- Teknisk Opmaalings Byraa. (1918). Skudeneshavn [Historisk kart]. Kartverket.